

Premijer Vlade Milanović je u pravu kad kaže da će se Hrvatska godinama zaduživati usprkos naporima da svede proračunski deficit na prihvatljivu razinu koju propisuje EU. Sve dok je deficita dug raste, kad nastupi suficit dolazi do njegovog smanjenja. Međutim, problem Lijepe naše je u veličini društvenog proizvoda koji će se vjerojatno šestu godinu za redom smanjiti. Premijer Milanović je također rekao da Lijepa naša nije Grčka i kako nećemo tek tako slušati savjete iz Bruxellesa. Grčaka se je, međutim, prije nekoliko dana zadužila uz cijenu od 4,95%. Sa zebljom valja čekati po kojoj će se cijeni zadužiti Hrvatska. Ako cijena bude veća od 4,95% tada smo gori od Grčke, ukoliko, daj Bože, cijena bude manja od 4,95% tada smo bolji od Grčka – pa je, prema tome, premijer Milanović u pravu.

Prekomjerni deficit u zemljama kao što je to Lijepa naša jasno ukazuje da je u prethodnom razdoblju vladala, zbog mogućnosti zaduživanja u inozemstvu, euforija koju su političke stranke pripisivale sebi kao dokaz kako vode učinkovitu ekonomsku politiku. Oni koji se nisu s tom i takvom politikom slagali, kao što su recimo katastrofičari, bivali su marginalizirani. Za neekonomiste stavovi vladajućih, bez obzira da li se radi o HDZ-u ili SDP-u, činili su se vjerodostojnim, jer eto, na što su političari ukazivali, okrenite se oko sebe i vidjet će te kako narod dobro živi. Jedan, prije više godina preminio, ekonomist čak je tvrdio kako građani Lijepe naše nisu nikad tako dobro živili kao što to sada žive (komentar je iznesen prije ove krize; 2007. godine). Jasno, spomenuti ekonomist bio je monetarističke orijentacije i pristalica kapital odnosa.

Kada je „kruta zbilja srušila bajku“ pojavile su se „rupe“ koje se nisu mogle zakrpati dodatnim zaduženjem, s jedne strane, i, s druge strane, rupe su iz dana u dan postajale sve veće. Jedna od takvih rupa je deficit proračuna i njegov kumulativ – javni dug. Katastrofičar, mislim na sebe, u svome je radu iz 2008. godine pokazao kako konzervativna procjena javnog duga iznosi daleko iznad ciljanih 60% usprkos činjenici što je službena statistika identificirala veličinu javnog duga na razini od 38% domaće proizvoda. Zainteresirani mogu naći analizu u mom radu iz 2009. „Porezna reforma i hrvatska kriza“. Da bih izazvao vaš interes reći ću da moja konzervativna procjena pokazuje kako je do krize neidentificirani deficit svake promatrane godine bio na razini od gotovo 3% društvenog proizvoda. Jasno, ovom iznosu valja pribrojiti iznos deficita kako ga je prezentirala službena statistika koju redovito objavljuje Ministarstvo financija, što znači da današnji deficit nije ekces već su se dotad prikriiveni deficiti razgolili.

Deficiti se mogu „pokriti“ bilo zaduživanjem bilo prodajom državne imovine. Prodaja državne imovine, privatizacija je najpoznatiji i najtragičniji primjer, u Lijepoj našoj ne zvuči dobro. Što više ona, imajući u vidu nedomaćinsku državu, otvara probleme i izaziva dodatne sumnje. Osim toga, daljnja bi prodaja državne imovine nailazi na dodatni otpor javnosti. Valja reći da se prodaja, uključivo najavljena koncesija na novoizgrađene ceste, u kriznim uvjetima nikako Â

nemože preporučiti. O tome su mnogi umni ekonomisti napisali cijelu biblioteku. Stoga, gospodo prije prodaje valja konzultirati iskustva i spoznaje drugih.

Sada dolazimo do kriterija učinkovitosti – kamatne stope. Kamatna stopa na državne obveznice smatra se najmanje rizičnim plasmanom u određenoj zemlji. Tako da povećanje kamate, ili smanjenje kreditnog rejtinga, jasno pokazuje koliki su rizici u odnosnoj zemlji ili, što je isto, koja je razina entropije u odnosnoj zemlji. Tako razvijene zemlje se zadužuju na globalnom financijskom tržištu po cijeni koja je niža od stope inflacije o čemu nas redovito informira The Economist. Nasuprot razvijenim zemljama, nerazvijene se zemlje zadužuju daleko iznad ostvarive stope rasta nacionalnog gospodarstva. Tako zemlje kao što su Grčka, Španjolska, itd., moraju prihvatiti daleko veću cijenu nego što je njezin kreditni kapacitet. Upravo veća cijena duga, kamatna stopa, od stope rasta nacionalnog gospodarstva siguran je put u dužničku krizu.

Da zaključim kamatna stopa po kojoj se neka zemlja zadužuje nije ništa drugo, da kažem slikovito, doli „toplomjer“ kojim se mjere mnogobrojni rizici ili, kako to kažu znanstvenici, entropija sustava. Zato je kreditni rejting od vitalnog značaj za svaku zemlju pa tako i za Lijepu našu. Ignoriranje kreditnog rejtinga izraz je nemoći.